

Dykarutbildning vid ÖSS 1943

Numera utbildas icke så många tunga dykare, det nya modet sportdykare har alltmera slagit igenom. Tung dykare, d.v.s. dykare försedd med dykarhjälm, blykänger och dykardräkt, denna form av dykare var det enda alternativet när jag 1943 ansökte till denna utbildning vid Örlogsstationen, Stockholm. Om man genomgick utbildningen fullt ut, så fick man titeln djupdykare till ett djup av 40 meter. Numera är detta djup en bagatell för vanliga, lätta dykare.

Nåväl, i början av 1943, då jag var placerad vid KA 4 i Göteborg ansökte jag om denna utbildning. Meningen var att jag så småningom skulle bli regementsdykare. En titel som verkligen fanns: Efter noggrann läkarundersökning hos marinens läkare på Nya Varvets Örlogsdepå befanns hjärta, lungor, sänka, blodtryck, puls och inte minst de fysiska förutsättningarna vara såpass bra att jag blev klassad som godtagbar.

Den 22 mars 1943 ställdes då kosan mot ÖSS. Utbildningen skulle hålla på några månader framåt. Anmälan skedde på eftermiddagen samma dag. Redan dagen därpå samlades eleverna, 17 st kom från Flottans jagare och minsvepare, 3 st var från KA. Vi stod under befäl av en dykarledare och en dykarförman, dessa var garvade, äldre dykare. Materielen hämtades ut från förråden och sedan fick vi bekanta oss med dykarflotten, som skulle bli vårt "hem" under de närmaste månaderna. Kursen kunde ta sin början.

Första provet bestod i något som kallades "torrandning", d.v.s. vi fick prova dykardräkten och likaså ta av den igen. Något som helst att vi skulle "ta oss vatten över huvudet" var det inte tal om. Jag minns när jag första gången ålat mig in i dykarklämningen, hjälm, skor och sist täckglaset på plats. Man fick en känsla av att man satt i en igenknuten säck. Det blev någon slags fobi med ångest och beklämning över sig. Jag kände precis som jag skulle kvävas. Svetten lackade och det var svårt att andas! I 5 minuter fick man sitta och "torrandas" en veritabel mara. Det enda som hördes var pumpens "dunk-dunk".

På dykarhjälmens finns en s.k. luftventil och "kiken". Ventilen sitter på höger sida av hjälmen och "kiken" är placerad snett ned till vänster. Skulle man få för mycket luft inuti dräkten, så fara för uppblåsning kan förekomma, så använder man sig av dessa säkerhetsanordningar för att snabbt kunna befria sig från överskottet med luft. Faran finns dock att man vid ex.vis uppblåsning kan flyta upp till vattenytan. Den överskottsluft som då finns inuti dräkten gör att man inte har möjlighet komma åt säkerhetsanordningarna för luftens utsläppande. Då ligger man på vattenytan lik en sjöstjärna utan möjlighet att röra sig. Då får man försöka få hjälp från bemanningen vid pumparna. På mindre djup är faran för "dykarsjuka" mindre än om man kommer upp från större djup då livsfara kan uppstå.

När vi så hade gjort våra torrandningar var det klart för första "plumsningen". Djupet var 5 meter och stället där vi skulle dyka var Stockholms ström, alldeles utanför Skeppsholmen. Det var med en oerhörd spänning jag väntade på min tur. Dock vill jag gärna berätta och för ett ögonblick uppehålla mig hur påklädningen av en dykare gick till.

Först tar man på sig 2 par tjocka ylletröjor, 2 par långa kalsonger av tjock, varm kvalitet, 4 par tjocka yllestrumpor, som räckte ända upp till lårens gren. På huvudet en luva av ylle. En liten avpassad kudde lades runt axlarna för att underlätta trycket från bröstplåt och hjälm. Därefter tar man på sig "dykarklämningen" och till detta har man hjälp från 2 st kolleger på flottan. Det är nämligen omöjligt kunna göra någonting på grund av alla kläder man har på sig. Dykaren hoppar in i överdelen av klämningen och sedan dras denna nerifrån och upp så att benen kommer på avsedd plats. Bröstplåten skruvas fast och sedan hjälper hjälparna till med att sätta på skorna, som är försedda med tjocka blysulor och väger 15 kg styck. Hjälmen passas in i sina förskruvningar i bröstplåten, bröst- och ryggtackorna av bly bindas fast. Dessa väger också 15 kg styck. Sist sättes livlinan fast samt täckglaset. Man är helt isolerad från omvärlden.

När jag då stod på nedstigningslejdaren färdigklädd för min första dykning, ville jag helst av allt få ge mig iväg hem till regementet igen och upphöra med allt vad dykning hette. Någon satte igång den manuella pumpen, drog i livlinan, vilket betydde att jag skulle Nät ned under vattenytan. Här fanns ingen återvändo, jag skakade som ett asplöv. Inga andra order var utfärdad än att jag skulle vara nere på 5 meters djup i 30 minuter.

Sakta skred jag ned för lejdaren pinne för pinne och rätt som det var slutade dunkandet från pumpen i ett stilla brus istället. Då förstod jag att jag kommit under vattenytan. Tidigare hade jag blundat och nu när jag såg ut genom täckglaset syntes bara grått smutsigt vatten. När jag kom ned till botten stod jag alldeles stilla och släppte kontakten med yttervärlden -lejdaren. Jag försökte mig på att ta ett steg framåt. Det gick förvånansvärt lätt. Nästa steg var däremot trögare. När jag så kände efter nedåt benen så kände jag att jag stod i gyttja till knäna. Då fick jag panik. Tog ytterligare ett steg framåt där jag förmodade att lejdaren befann sig. Ingen lejdare fanns där inte. När jag då tog nästa steg snubblade jag på en stock och ramlade framåt. Hjärtstillestånd var nära!) Hjälmen åkte ned i sörjan, själv trodde jag att min sista stund var kommen. Långt om länge kom jag på fötter igen efter ett oerhört "sprattlande". Då kände jag ett ryck i livlinan uppför. Detta betyder: "Hur mår Du?" Givetvis svarade jag med ett ryck tillbaka: "Bara fint!" Fast egentligen mädde jag riktigt illa.

På samma stock, som jag snavat över, satt jag sedan de föreskrivna 30 minuterna. När uppstigningssignalen kom - tre ryck i livlinan - blev man glad över att få lämna detta överkliga och i mitt tycke livsfarliga jobbet och att få andas frisk luft igen. Tänkte att jag

går aldrig ned igen, men dykarledaren tog snart ur den villfarelsen.

Det värsta i början var de andningssvårigheter man drabbades av. Man blev dock snart van vid att andas rätt och hushålla med krafterna och luften när man var under vattnet. Följande dagar dök vi på samma djup, 5 meter, för att samtliga elever skulle erhålla de 2 dyktimmar som erfordrades på detta djup. På detta ringa djup skiljer sig lufttrycket mycket ringa från trycket vid själva vattenytan. När vi dykare blev lite vanare att hantera luftventil och "kik" roade vi oss ibland med att blåsa upp oss genom att stänga ventilerna och for då de få meterna upp till ytan som en ballong. Kom man bara åt ventilerna när man låg där på ytan, så kunde man snabbt "blåsa ut sig" och sjunka ned till botten igen. Få större djup är denna lek livsfarlig.

Efter våra dyktimmar på 5 meters djup kom så turen till 10 meter. Först skulle vi dock göra prov i en rekompresionstank. Vi fick krypa in i denna, som var mycket lik en stor klocka eller tornet på en u-båt. Ett tryck av luft på 1 kg togs upp vilket var en svår påfrestning för öronen. Fick rådet att vi skulle skrika och hålla munnen öppen. Detta skulle medverka till att öronkanalerna öppnades. Det upptagna trycket på 1 kg motsvarade det trycket på 10 meter. Det kändes aldrig besvärande under vattnet på 10 m djup, det gjorde inte alls ont som vid provet i rekompresionstanken. Det var bara vid ett tillfälle som jag hade besvär med lufttrycket. Vid ett tillfälle, då jag dök på 12 meter, fick jag en besvärande huvudvärk helt plötsligt och höll värken i sig ungefär ett dygn. Kanske beroende på att jag var en smula förkyld just då. En del av dykarna fick spola öronen ganska ofta.

Proven fortsatte på Stockholms Ström. Vi fick flytta dykarflotten längre ut i farleden. Vägen ned till botten tyckte man var ändlös. När man kom ned spärrades vägen ofta av stenblock, skrot, timmer och annan bråte. Och givetvis den förhatliga gyttjan. Konstigt nog kände jag mig numera ganska så kall och lugn till sinnes så fort jag kom under vattenytan. Man lärde sig att koppla av.

Vi fick börja med en del undervattensarbeten. Bl.a. fick jag vid ett tillfälle order om att rensa en dockport från wire och skrot. Plötsligt kände jag att vattnet steg inne i dräkten. Kvickt drog jag 4 ryck i livlinan -nödsignal - och mina kamrater halade snabbt upp mig på flotten. Vattnet stod till hakan och faktiskt rann det ut vatten när täckglaset skruvades av. Rädd hann jag aldrig att bli. Dykarledaren gav order om torra kläder och så ned i vattnet igen.

Vid 25 m inträffade det första missödet som kunde gått mycket illa om det inträffat på större djup. En av dykarna fick fel på sin luftventil, dräkten fylldes snabbt med luft och han flöt upp till ytan med storhastighet. Han hade ingen möjlighet justera lufttillförseln. Vi såg honom komma upp som en kork på vattenytan där han låg oförmögen

att röra sig. Vi drog in honom med livlinan till flotten, öppnade täckglaset så luften strömmade ut, stängde igen och sänkte ned honom till botten igen. Detta gjordes för att inte dykaren skulle bli drabbad av dykarsjukan, vilket är kvävgasblåsor som bildas i olika kroppsvävnader. Orsaken till dykarsjuka är alltid densamma, för hastig övergång från högre till lägre tryck.

När vi efter en stund drog upp dykaren avkläddes han omedelbart. Han befanns vara helt grå i ansiktet, ögonlocken var svarta och på hals och på kropp fanns tusentals små röda rodnader. Detta var symptom på en lindrigare art av dykarsjuka. Han remitterades till sjukhus där han låg i tre dagar, sedan var han ute hos oss igen för fortsatt utbildning. Något men fick han inte.

En svårare art av dykarsjuka får man på större djup och man flyter upp. Då kan nämnda kvävgasblåsor sätta sig på olika ställen bl.a. i lederna, kallas då "bends". Vid svåra fall kan blåsorna täppa till andningsorganen och då kan utgången vara dödlig. Utbildningen fortsatte inte utan komiska episoder. Mycket skrattretande för oss som inte var utsatt men däremot ganska så penibelt för dykaren.

Vi hade just börjat dagens dykningar och i ordningställt 2 dykarutrustningar med anslutning kopplade till pumpen. Av någon anledning beordrades bara en dykare ned i vattnet. Denne dykare var en härlig, skojfrisk person och som den friskus han var hoppade han i vattnet så fort han blivit färdigklädd. Dykarmanskapet pumpade luft i reglerade varv. Plötsligt kom det 2 ryck i livlinan från dykaren och det betyder: "Mera luft.". Pumpen ökade varvhastigheten. Åter kom det 2 ryck från dykaren: "Mera luft." och omedelbart nödsignal - 4 ryck i livlinan. Dykaren halades genast hem och när vi tog av honom täckglaset var han alldeles blå i ansiktet och givetvis var han inte så, litet arg också. Så att han inte fått den minsta lilla gnutta luft under de 2 minuter han varit under vattnet. Vid kontroll visade det sig att omställarhandtaget på pumpen stod på "babord" istället för "styrbord" där dykaren var ansluten. Följaktligen hade pumpmanskapat hela tiden pumpat luft i dykardräkten som låg på flotten. Tablå:

Från 20 meter och mera så måste man gå upp på uppstigningstider. Om man varit nere på 20 meter under 60 minuter så måste man först stanna på lejdaren i 5 minuter på 5 meters djup. Därefter fick man gå upp till 3 meter där man fick stanna i 12 minuter. Detta var rätt ansträngande att "hänga i krokig arm" under dessa tider på en lejdare, som hände rakt ned. På högre djup var tiderna ännu längre. Senare kom rekompresionstankarna att installeras på båtarna, vilket gjorde att man efter att ha "hängt" på 3 meter i viss tid kunde gå upp direkt och snabbast möjligt komma in i tanken där motsvarande tryck, som man varit nere på, togs upp i tanken varefter det sänktes efter hand.

På 30 meter råkade jag ramla ned i en gjyttjegrop. Denna grop var helt bottenlös, jag

kravlade runt i evigheter innan jag till slut fick fast underlag. Man formligen sögs fast i gjyttjan, allt var gråsvart. Allt snurrade runt, det fanns inget att fästa blicken på, man får svårt hålla balansen. Fobikänslan smyger sig på. Jag ville inte nödsignalera utan gav mig den på att klara ut min situation. Någon radiokommunikation fanns inte. Vid 40 meter svimmade två av mina kamrater genom att balanssinnet sattes ur funktion. Man kan också få en känsla av att man är berusad, man sjunger och skrattar just åt ingenting. Vissla kan man inte på djup över 20 meter. Betr. sången nere i djupet så är det bara dykaren som hör sig själv sjunga och det kanske är lika bra, såvida man inte tycker om sin egen röst förstås:

När så djupproven var klara till 40 meter började vi med praktiskt arbete. Det första provet var att på 12 meters djup spika ihop en trälåda. Detta kan nog i och för sig vara enkelt under normala förhållanden, men försök göra det under vattnet! Nåväl, jag tog mina träbitar, spik och hammare och gav mig gladeligen ned i vattnet. Bräderna var hopbundna i ett snöre och det var min mening att jag skulle ta en efter en. Jag började att lossa en av träbitarna från packen och placerade denna mellan mina ben varefter jag skulle från packen loss göra en bräda till. När jag precis tagit loss denna fick jag till min förvåning se den först losstagna brädan segla för-bi täckglasets på väg upp till ytan. Naturligtvis skulle jag då försöka fånga denna bräda och släppte då bräda nummer två. Sekunden därefter var båda bräderna på väg upp till ytan. Ilsken fick jag gå upp till ytan för att hämta bräderna igen och av kamraterna minner att döma så hade de roligt. Dock hade samtliga besvärigheter med denna form av arbete. Min låda tog 60 minuter att göra, ett fint rekord som jag näppeligen är stolt över.

Under den följande tiden fick vi utbildning i skissritning av fartygsventiler, tätning av läcka, påslagningsarbeten, svetsning under vattnet och skärning med acetylengas. Vid ett tillfälle sprängde vi ett gammalt vrak, det var ju tur att det inte var Wasa, men hon var inte aktuell vid denna tidpunkt. En trotylladdning skulle anbringas på vraket som låg på 26 meters djup. Ett vanskeligt företag som jag fick order utföra.

När jag kom ned till botten var allting svart omkring mig. Sikten var noll, Med handen krampaktigt hållande i trotylstaven och trevande mig fram till vraket och det ställe där laddningen skulle anbringas. Efter det jag fått fast laddningen på plats gjorde jag uppstigning till flotten. Vi slöt sedan strömmen med ett batteri och en stor vattenpelare syntes en stund efter det vi hört en dov knall. Ett par av dykareleverna skyndade sig att gå ut med en jolle för att fånga de småfisk som låg bedövade på vattenytan, Det var mest abborrar som vi sedan stekte på dykarflottens kamin.

Kursen var slut i mitten av juni. Det var en jobbig tid men kamratskapet var mycket gott. Sedermera som regementsdykare fick man olika jobb som att leta efter övningstorpeder på Gullmarsfjorden och hur vi hittade en tysk atlantubåt som sänktes av den egna

besättningen innanför Vinga och många andra äventyrligheter.

Gösta Andersson